

Hoe Gemeentebelangen ontstond en vorm begon te krijgen

Tekening van het verspreide pamflet uit 1981

Voorgeschiedenis, een persoonlijk verhaal

Eind jaren 70 werd er vanuit de gemeente Renkum een stuurgroep gevormd waarin raadsleden en vertegenwoordigers vanuit organisaties zitting hadden. Ook schoven soms enkele externe deskundigen aan. Namens de culturele verenigingen uit Renkum-Heelsum nam ik zitting in de stuurgroep die tot taak had te komen met een afgerond voorstel om een centrale accommodatie te realiseren. Daarin zouden voorzieningen komen op het vlak van cultuur (toneelzaal), sport (sporthal), een zwembad (we hadden 'n losstaand instructiebadje) en een bibliotheek (gehuisvest in 'n oud schoolgebouw).

Als vrijwilliger stak ik veel tijd in allerlei overlegbijeenkomsten, we bezochten accommodaties elders en kwamen tot een plan van aanpak. Architect Van Ardenne, die de Agorahal in Lelystad ontwierp zou de opdracht krijgen. Totaal onverwacht besloot het college met instemming van de gemeenteraad het hele project af te blazen. Men wilde het benodigde geld gebruiken om het dreigende verlies aan werkgelegenheid bij de Renkumse papierfabriek Van Gelder te voorkomen.

Ik voelde me genomen en misbruikt. Geen bedankje voor de inzet, geen toelichting, geen bijgesteld perspectief werd geboden, geen nette afronding om de formeel geïnstalleerde stuurgroep op te heffen of wat dan ook. Ik vond de wijze waarop men omging met de vrijwilligers onfatsoenlijk, zo niet onbeschoft. Teleurgesteld niet alleen in het collegebesluit, maar ook in de raadsleden, die namens hun fracties in de werkgroep zaten en op ééntje na niets meer van zich lieten horen.

Het was Jos Smit, raadslid van D66 binnen het PAK (PvdA-PPR-D66), die mij belde en me duidelijk probeerde te maken, dat ik de enige was, die nog iets zou kunnen doen. Wat dan? Ik had geen ervaring met de politiek, maar besloot in september 1981 een zeer uitvoerige brief op poten te richten aan het gemeentebestuur. Ik beschuldigde de overheid van volksverlakkerij en richtte me ook schriftelijk tot een groot aantal organisaties w.o. het ministerie en de provincie. Dit alles veroorzaakte een enorme rel en talloze publicaties. Vervolgens richtte ik een actiegroep op "De Rijnkom Moet" en verspreidde in mijn eentje enkele duizenden pamfletten in Renkum en Heelsum.

Meer dan 23 organisaties betuigden later steun. Uiteindelijk haalde het gemeentebestuur bakzeil en de bouw van de accommodatie zonder zwembad en bibliotheek, maar met een tennishal kwam er. Toen de Rijnkom geopend werd keek ik vanaf de zijlijn als toeschouwer toe. Miranda, dochter van aannemer Gerritsen vond me en gaf me onopgemerkt een bos bloemen. Ik zou wel weten waarvoor, vertelde ze me.

Daar al het gedoe vroeg ik me af hoe de politiek eigenlijk werkte, ik oriënteerde me en vond geen partij waar ik me bij thuis voelde. Van huis uit stemden we op de KVP, dat opgegaan was in het CDA, maar de plaatselijke afdeling vond ik bedroevend opereren. Als één persoon van die partij mij had benaderd om eens van gedachten te wisselen, dan was het mogelijk anders gelopen. Ook nadat ik hun openbare ledenvergadering in zaal Rehoboth te Heelsum had bezocht stapte niemand op mij af. Voor mij voelde het alsof ik in het hol van de leeuw trad. Ik was eigenlijk niet welkom.

Wilde ik als 28 jarige wel in de politiek? Een nieuwe partij dan? Dag en nacht hield ik me als vrijwilliger, organisator en acteur bezig in de toneel/theaterwereld. Ik zou dan een keuze moeten maken en zo kwam ik in een spagaat terecht.

In de winter van 81/82 zou ik deelnemen aan een theaterreis naar de Sovjetunie. Een mooie gelegenheid om de boel de boel te laten, blik op oneindig om daarna te bezien van wat en hoe. Op een gegeven moment liep ik in Kiev, de tuinstad van Rusland, thans de hoofdstad van Oekraïne, mijn hotelkamer binnen en zag in de verte door het glas besneeuwde sparrenbomen, een pleintje met een stadsbus, de bovenste helft donkerrood en de rest creme geel. Op dat moment wist ik ineens, dat ik voor de politiek moest kiezen. Vraag me niet waarom, het gebeurde zo. Er viel in ieder geval een last van me af, want ik hoefde niet meer te kiezen. Ik zou de toneelwereld inruilen voor de lokale politiek.

De oprichting

Terug in Renkum plaatste ik een oproep in de kranten om te zien of er meer mensen onvrede hadden met het gedrag van bestuurders en de wijze waarop het beleid van de gemeente gevoerd werd. Op 4 en 17 februari 1982 kwamen belangstellenden bijeen

om van gedachten te wisselen en op 6 maart werd de oprichting van Gemeentebelangen, politieke partij van realisten, een feit en schreven alle 12 mensen zich in als lid. Een verkiezingsprogramma bestaande uit slechts 14 punten werd op 7 april afgerond.

Helaas moesten we Eddy Boekhorst, een bekende Oosterbeker, die op nummer 2 van de lijst stond, daarvan verwijderen. Hij was beroepshalve als gymnastiekleraar verbonden aan het openbaar onderwijs. In die tijd vielen openbare scholen onder het gezag van de gemeente, hadden die leerkrachten volgens de wet de status van ambtenaar en mochten ambtenaren zich destijds niet verkiesbaar stellen. Hans Hageman, voorzitter van de grote gymnastiekvereniging K&V werd vervolgens gevraagd de tweede plaats op de lijst in te nemen.

Foto: 1^e officiële presentatie GB

Op 10 mei volgde een openbare presentatieavond in restaurant Campman aan de Dorpsstraat te Renkum. Ik was zo onder de indruk van de charmante wijze waarop Marion Gerritsen iedereen welkom heette, dat ik vergat de opnameknop in te drukken en haar woorden dus verloren zijn gegaan. Er werden mooie affiches gemaakt, huis-aan-huis folders verspreid en met spanning volgden we de uitslagen van de verkiezingen op 2 juni 1982 in de raadzaal van het gemeentehuis.

De overwinning

De overwinning op 2 juni 1982 was grandioos, 1344 stemgerechtigden (7,3% / opkomstpercentage 75,5%) wilden de nieuwe partij en dat leverde 2 zetels op wat grotendeels ten koste ging van het CDA, die van 10 naar 8 zetels zakte en in minder mate van de PvdA. Opvallend was, dat alleen al in het dorp Renkum een score van 19,4% door GB werd gehaald. Niemand had onze uitslag verwacht, ook wij niet. Het PAK viel uiteen, D66 werd de kleinste en de combinatie PSP-CPN evenals SGP-RPF misten de boot.

Foto: mensen van GB zijn blij met de uitslag

De twee raadsleden, respectievelijk John Bartels en Hans Hageman werden zozeggd in de nieuwe raad koeltjes ontvangen. Geen ontvangst bij burgemeester Van Holthe tot Echten, geen opvang door wie dan ook (een griffie bestond toen niet), niemand die ons de weg wees. We moesten alles maar zien te ondervinden en ontdekken. We werkten met een college, dat in het monistische systeem in feite bestond uit bezoldigde en stemhebbende raadsleden. Deze zaten op een verhoging, zodat men in de vergaderzaal letterlijk neerkeek op de overige gemeenteraadsraadsleden. Wat te denken van 'n afstandelijke voorzitter, die later zijn afscheid in vol ornaat met sabel en al niet in het gemeentehuis maar in de Bilderberg wilde hebben. Er heerste een regentencultuur en de raad, waar de vergadering altijd met een ambtsgebed geopend werd, liet dat allemaal intact. De afstand tot de inwoner was en bleef ondanks het gemeentelijk maandelijks verspreide huis- aan- huis blad "Aan de grote klok" groot.

Enkele beginsuccessen

Met genoeg constateerden we, dat het CDA één van de twee wethouderszetels moest inleveren, zodat het aantal wethouders gelukkig van vier op drie uitkwam. We wilden die besparing gebruiken voor het realiseren van een sporthal te Renkum. Deze door GB aangezwengelde discussie werd tot verdriet van het CDA een succes. We hadden de politieke omstandigheden mee, zodat onze wens mooi uitkwam.

Ook streefden we met nadruk na om de Centrale Woningstichting (CWS), die in de volksmond gemeentewoningen verhuurden te verzelfstandigen. Dat lukte eveneens tot woede van wethouder Van Stralen (PvdA), die zag dat wij het proces dat hij zou willen inzetten, voor zijn neus wegkaapten door een en ander te versnellen.

Zelf was ik echt blij met het kunnen realiseren van een Milieu Educatie Centrum (MEC) ten behoeve van de basisscholen. Het werd een fantastische voorziening mede dankzij José van Steenvoorden, die daarvoor door de gemeente aangenomen werd. Helaas sneuvelde het HAPS project om leerlingen van groep 7 drie dagen in bossen bij Apeldoorn het leven in de oertijd te laten doorbrengen om zodoende te ervaren wat het is om te leven zonder horloges, een toilet, zakken chips etc. De gemeente wilde dat niet tijdelijk enkele jaren subsidiëren. Nog steeds vind ik het jammer, dat zo'n project aangedragen door GB, niet van de grond is gekomen.

Leuk waren de contacten met de Turkse gemeenschap in het dorp Renkum en konden we een rol van betekenis spelen in de totstandkoming van een tijdelijke voorziening aan de Maatweg. 't Contact met Külci, hun woordvoerder, kreeg 'n duurzaam karakter.

In het Turkse onderkomen, vijfde van links John Bartels GB

Het opstarten van de partij kostte veel energie, maar het was het waard. De beginfase van het werken in de fractie was boeiend en leerzaam, alles was nieuw. Hans en ik reden in de auto iedere vrijdagavond naar Loenen om daar in de bossen te gaan

paardrijden. Onderweg naar Loenen en Renkum vergaderden we en bespraken de politieke kwesties.

We kregen bij onze eerste begrotingsbehandeling t.b.v. het jaar 1983 meteen te maken met de aangekondigde 1^e bezuinigingsronde Herwaardering Bestaand Beleid (HBB) Een overigens goede manier van bezuinigen: eerst werd het totale beleid doorgelicht en dan keken we naar wat het financieel opleverde in plaats van andersom te denken.

Na afloop van een begrotingsbehandeling gingen we naar Campman voor de boerenkoolmaaltijd met worst. Knappe staaltjes voordrachtskunst door Rochus Zuurmond (CDA) of Herman Bekker (PvdA) kwamen voor het ijsdessert. Tijdens de begrotingsbehandeling noteerden de heren van alles en nog wat. Met menig raadslid werd tijdens het optreden de draak gestoken en allen zongen het slotlied uit volle borst mee met de door hen gecomponeerde teksten op een bestaande melodie.

Al snel zou de reorganisatie van de ambtelijke organisatie tot grote problemen leiden met als dieptepunt de zelfdoding van een gezaghebbende ambtenaar, die zich zwaar gepasseerd voelde. Maandenlang hield dit de gemoederen bezig. Evenals het onverwachte overlijden van een jonge ambtenaar in dezelfde periode. Dat stond overigens los van de perikelen op het gemeentehuis. Een bekwame ambtenaar, die de laan werd uitgestuurd bezocht ik, telkens vlak voor de kerstdagen, nog jarenlang. Ik had diep respect voor hem, een in mijn ogen zeer integer persoon, die privé met een zwaar hulpbehoevende echtgenote te maken had. Met menselijke gevoelens leek in het gemeentehuis geen rekening te worden gehouden.

Natuurlijk raakten we geleidelijk aan verzeild in een bepaald ritme van werken in en buiten de raad en staken we veel tijd in het lezen van stukken en het volgen van allerlei soorten van vergaderingen. Zelf bleef ik het belangrijk vinden om regelmatig ook met eigen beleid, eigen voorstellen etc. te komen. Een partij zou voor mij altijd een middel en geen doel op zich blijven.

Veel mensen, die in 1982 in de raad kwamen leven niet meer. Het MEC werd later wegbezuinigd en is nu helaas ter ziele. De Rijnkom werd gesloopt, maar Doelum verrees, de Turkse voorziening is voorgoed verdwenen. In die zin is alles toch wel betrekkelijk en aan verandering onderhevig. Wat je opbouwt, wordt eens weer afgebroken. Gemeentebelangen thans opgeschreven als Gemeente Belangen met een ander logo dan het logo van destijds bestaat nu 40 jaar. Als initiatiefnemer kan ik me het moeilijk voorstellen, dat GB alweer zo lang geleden begonnen is. Een beetje vreemd voelt het wel om weer terug te zijn bij de partij waar het voor mij begon. Andere mensen, een andere tijd, nieuwe ontwikkelingen, maar mijn passie is gebleven.

Renkum, 1 februari 2022 / John Bartels

- Bijlagen:*
- *Oproep via de media "Nieuwe partij 1982"*
 - *Presentielijst oprichtingsvergadering 6 maart 1982*
 - *1^e Verkiezingsprogramma 1982-1986*
 - *Verslag van Piet Richter 1^e presentatiebijeenkomst GB 10 mei 1982*